

Orðaskifti av stórum týdningi

Oddagrein

HETTA er ikki fyrstu ferð og heldur ikki seinastu ferð, at vit brúka hetta pláss í blaðnum fyrri at strika undir tann týdning, sum vit sum blað leggja í tað almenna orðaskifti.

ORDASKIFTIÐ er sjálvur grundarsteinurin undir demokratiinum, men fyrri at hann skal hava nakra meining, so má hesin møguleikin troyttast. Fjølmiðlarnir hava nógvar uppgávur og ein tann mest týðandi er at vera karmurin um eitt livandi, breitt og sakligt orðaskifti um flest allar hugsandi spurningar. Í Føroyum fer hetta orðaskifti fram í bæði loftmiðlunum og í blaðunum. Leita vit bert nøkur ár aftur í tíðina, so vóru nógvar fleiri blað. Í dag er blaðheimurin nóg "skrumpaður inn", og í høvuðsheitum kann sigast, at her eru tvey blað, sum av álvara kunnu sigast at hýsa tí almenna orðaskiftinum. Eru tey nevnd, eru tey kend.

VIT hava so eftir førirum rønt at liva upp til tað ábyrgd, sum liggur í at hýsa hesum orðaskiftinum. Ein partur av hesum orðaskifti eru dulnevnd lesarabrev. Ymsar meiningar eru um, hvussu rætt tað í heila tikið er at hýsa hesum søkallaða huldumannabrevunum. Tað hevur so verið gjørt í blaðunum, men vit lova okkum at seta eitt stórt spurnartekin við, um hetta er rætta leiðin framhaldandi. Setir nútíðin og tað stóði, sum føroysk blaðskrivning er komin á, ikki eisini heilt nýggj krøv til júst henda tættin av blaðunum, t.v.s. krøv um at fólk seta sítt fulla navn undir brøv og greinar!

TAÐ er greitt, at tað er torført frá degi til dags bráðliga at broyta henda sið ella ósið, sum onkur vil nevna hann. Onkur ella mong halda kanska, at tað er ikki navnðið á innsendara men innihaldið, sum er tað umráðandi. At viðurskiptini í Føroyum eru so smá, at fólk megu hava loyvi til at sína sína hugsan, uttan at tey skulu leggja navn til. Vit duga væl at siggja, at tað eru viðurskipti, sum bæði tala fyrri og ímóti hesum. Men hinvegin er eisini greitt, at tú fær ikki eina nóg seriøsa og sakliga debat - orðaskifti - um hvør einstakur hævundur skal skriva undir dulnevni. Tað kundi tí verið áhugavert at fingið at vitað, hvat lesararnir halda um henda spurning.

MEN orðaskifti er so nógva annað enn lesarabrev. Tað er ikki minst tey mongu sjónarmið og viðmerkingar, sum fólk við fullum navni undir senda blaðunum. Uppgávan hjá blaðunum er m.a. at upplýsa um, hvat fyriferst í gerandisdeginum og eisini at fara aftur um leiktíð. Men blaðgreinar og samrøður skulu eisini medvirka og eggja til eitt livandi og breitt kjak. Sosialurin vil fegin vera karmur um umrødda orðaskifti og fara vit enn einaferð at heita á okkara lesarar um at luttaka í orðaskiftinum - og brúka blaðið til tað.

Sosialurin

Vilhelm Johannesen, tingmaður spyr lögmann:

Hvørji vóru ørindini hjá AP Møller og Uhrenholt í Tinganesi?

-Hesa seinastu tíðina hava vit hoyrt fleiri dømi um, at umboð fyrri danskar stór-fyrirtøkur, saman við almennum, donskum embætismonnum sita og leggja til rættis ymiskar ráðagerðir móttegis Føroyum og føroyingum, uttan at føroyingar hava so mikið sum minsta ániðsi av hesum sigur Vilhelm Johannesen, tingmaður m.a. í fyrirspurningi til lögmann. Hann vil annars hava at vita, hvar umboð fyrri AP Møller og Uhrenholt, nevndarformaður í Fiskasølu gjørdi í Tinganesi herfyri.

Fyrirspurningur til
Edmund Joensen,
lögmann

Løgtingsmál nr. 100-15/94:
Viðvíkjandi fundinum
23. januar 1995 við umboð
fyrri A. P. Møller o.o.

23. januar hevði lögmaður fund við umboð fyrri donsku stórfyrirtøkuna A. P. Møller, flogfelagið Mærsk Air og Frank Uhrenholt, nevndarformann í Føroya Fiskasølu. Um ørindi teirra í Føroyum hevur lögmaður sagt, at teir vildu spyrja, um møguleiki er fyrri at keypa føroyska flogfelagið Atlantsflog. Visandi til niðanfyristandandi viðmerkingar, loyvi eg mær at spyrja lögmann, um donsku gestirir ikki høvdu onnur ørindi í Føroyum, og hvørji hesi vóru?

Viðmerkingar:

Mánadagin 23. januar vóru umboð fyrri donsku stórfyrirtøkuna A. P. Møller, danska flogfelagið Mærsk Air og nevndarformaðurin í Føroya Fiskasølu, Frank Uhrenholt, á fundi við lögmann.

Aftan á fundin, sum varð hildin í Tinganesi, vildi ongin kunna fjølmiðlarnar um, hvat varð viðgjørt á hesum fundi, og enn minni fekkst nakad at vita um, hvørjar niðurstøður fundurin var komin til. Donsku gestirnir royndu at snúva sær undan fjølmiðlaðfólkunum, og lögmaður vildi onki siga.

Allan týsdagin 24., mikudagin 25. og hósdagin 26. januar var tægn. Teir, sum luttóku á fundinum, vildu onki siga. Hetta førði til, at ymiskar gitingar tóku seg upp - gitingar, sum gjørdur hendan loynifund enn meira áhugaverdan og forvitnisligan, bæði hjá okkum lögtingsmonnum, fjølmiðlunum og almenninginum.

Gitt varð, at ørindini m.a. vóru tey, at danska flogfelagið Mærsk Air var áhugað í at keypa føroyska flogfe-

lagið Atlantsflog. Eisini varð gitt, at danska stórfyrirtøkan hevði áhuga í at keypa partabøvini í Føroya Banka, ið nú hevur ment seg rættiliga væl aftan á partabrevavumbýti, bankasam- anlegging og stórar almennar peningagjanspreningar.

Somuleiðis varð gitt, at fundurin eisini snúði seg um eina ætlan, sum fevndi um tveir stórar tyrlupallar og fyra stórar tyrlur, ið skulu standa tilbúnar 24 tímar um sandøgridd. Annar tyrlupallurin skuldi verða í Klaksvík og hin á Tvøroyri. Tvær stórar tyrlur skuldu verða knýttar at pallinum í Klaksvík og tvær at pallinum á Tvøroyri. Seinnapartin hósdagin 26. januar helt javnaðarflokkurin - tingmanningin og landsstýris- manningin - regluligan floksfund. Á tí fundinum reisti eg spurningin um loynifundin 23. januar yvir- fyrri landsstýrisumboðun- um hjá javnaðarflokkinum. Eg greiddi frá teimum gitingum, ið eg hevði hoyrt um hendan fund, og sum eru umrøddar frammanfyri.

Eg fátáði svarið frá lands- stýrisumboðum javnaðar- floksins soleiðis, at lög- maður ógvuliga treyðugt hevði givið landsstýrinum eina frágreiðing um fundin, men at hann síðani hevði

lagt lok á málið í tilkán mun, at okkara landsstýris- umboð ikki hildu, at teir uttan viðari kundu kunna ting- manningina hjá javnaðar- flokkinum um fundin.

Nú gjørdist málið uppaftur meira margtúligt og hugvekjandi. Sama kvöld sendi eg tí eitt bræv til Finn- boga Arge, figgjarnvndar- formann, har eg bað um, at figgjarnvndin skjótast gjørligt, og helst fyrrapartin dagin eftir boðsendi lög- manni til fundar í figgjarn- nevndini, at greiða frá inni- haldinum í teimum samráð- ingum, sum høvdu verið mánadagin 23. januar.

Figgjarnvndarformaðurin gav mær ongantíð nakra tilsøgn um fund, men fyrrapartin friggjadagin 27. januar fekk eg at vita frá Finn- boga Arge, at lögmaður í tíðindasendingini hjá útvarpinum sama dag fór at siga almenninginum, hvat fundurin hevði snúð seg um. Í tíðindasendingini hjá útvarpinum varð sagt frá lögmanni, at ørindini hjá donsku gestunum í Tinga- nesi tann 23. januar, vóru ein fyrirspurningur um møguleikan fyrri at keypa Atlantsflog. Meira varð ikki sagt.

Hetta var eisini í tráð við eina av teimum trimum gitingunum, sum vóru frammi hesar dagarnar, og tí er orsøk at halda, at okkurt eisini hevur verið í hinum báðum gitingunum. Gitingin um tyrlupallarnar og tyrlurnar, ið skulu standa tilbúnar í Klaksvík og á Tvøroyri 24 tímar um samdøgridd, verður eisini væl undirbygd við ymiskum hendingum, sum farnar eru fram seinast gott og væl tvey árin.

Í øllum teimum avtalum, sum eru gjørdar millum donsku ríkisstjórnina og føroyska heimastýrið hesi árin, verður skrivað og tosað um bygnaðarbroytingar í fiskivinnuni, í skúla- verkinum, almennaverkinu og í heilsuverkinum. Á

fiskivinnuøkinum fingur vit álitið frá bygnaðarnevndini og úrslitið av tí varð lógin um vinnuligan fiskiskap. Aftan á eitt av hesum sam- ráðingarnum, varð ein nevnd við donskum og fø- oyskum serfrøðingum sett við tí endamáli at gera álitið um føroyska heilsuverkið.

Tað var danska heilsu- málaráðið, ið setti serfrøð- inganevndina, sum læt álitið frá sær í oktober 1993. Nið- urstøðan í álitinum var sam- bært »Model A«, at mið- savna so at siga alt virk- semið á sjúkrahúsøkinum á einum sjúkrahúsi, nevni- liga landsjúkrahúsini. Har skuldi øll skurðvið- gerðin fara fram. Tað sama varð sagt um heilivág, og sum rosinar í pylsuendan- um skuldu allar barnakonur í Føroyum flytast til Havnar fyrri at fara á soppin.

Í danska uppskotinum til avtalu undir samráðingun- um 12. oktober 1993 varð mælt til, at bygnaðarbroyt- ingar skuldu gerast í fø- oyska heilsuverkinum, og at hesar bygnaðarbroyt- ingar skuldu hava stóði í áliti- um frá »Ráðgivingns- gruppen vedrørende sund- hedsvesenet på Færøerne«. Í hesi avtaluni var eisini ein lánstøka frá danska ríkis- kassanum til føroyska landskassan. Talan var um 1.530.000.000 kr. Løg- tingsmálið um lánstøkuna og avtalan millum ríkisstýrið og landsstýrið vórðu við- gjørd í figgjarnvndini.

Figgjarnvndin skrivaði felagsálið í hesum báðum málum. Ein meiriluti í figgjarnvndini (Vilhelm Johannesen, Jóhannes Ell- elfsen, Jens Norðberg og Karl Heri Joensen) førir m.a. hetta fram: »Annars ger meirilutin vart við og undirtríkar, at bygnaðar- broytingarnar á heilsuøkin- um, ið verða umrøddar und- ir punkt a í avtaluni, ikki verða gjørdar við stóði í áliti- um frá »Ráðgivingns-

Framhald á síðu 23